

The word 'Kam' is rendered in a large, stylized font. The letter 'K' is white and is being held by a hand, with a pill visible inside its upper loop. The letters 'a' and 'm' are blue and green respectively, with a soft gradient effect.

Förskrivning av läkemedel

I denna modul lär du dig hur recept görs
upp och får du viktig information om
patientanvisningar.

The word 'to' is rendered in a large, stylized font. The letter 't' is blue and green, and the letter 'o' is green. A pill is visible inside the top bar of the 't'.

Elektroniskt recept

- Recept har göras upp i elektronisk form från och med 1.1.2017. På papper får fortfarande förskrivas pro auctore-recept, medicinska gaser och patient- eller institutionsspecifika preparat med specialtillstånd, sjukhusapoteksrecept och europeiska recept.
- Vid störningar och i exceptionella situationer får telefon- eller traditionella pappersrecept göras upp. Vid störningar får narkotikarecept göras upp med narkotikablanketten.
- Orsaken till att läkemedel förskrivs på något annat sätt än med elektroniskt recept ska alltid anges. Orsaken till att pappers- eller telefonrecept görs upp kan vara:
 - teknisk störning
 - brådskande läkemedelsbehandling i en undantagssituation
 - annan orsak
 - preparat med specialtillstånd.

Förskrivning av läkemedel

- För att få förskriva läkemedel måste läkaren själv ha undersökt patienten under det gångna året och konstaterat att patienten behöver medicineringen i fråga. Personlig undersökning behövs dock inte om läkaren på basis av journalhandlingar eller andra uppgifter kan försäkra sig om att patienten behöver medicineringen.
- När läkaren förskriver ett läkemedel måste läkaren beakta andra läkemedel som patienten använder. Med patientens samtycke får läkaren läsa patientens övriga elektroniska recept jämte expedieringsuppgifter i Receptcentret och får på så vis en bättre helhetsuppfattning av patientens medicinering.
- Läkaren får emellertid inte läsa recept som patienten har belagt med förbud (exkl. HCl- och narkotikarecept) om inte läkaren själv har förskrivit läkemedlet. Patientdatasystemet kan stödja beslutsfattandet genom att meddela bland annat interaktioner.

Grundläggande uppgifter om förskrivning av läkemedel

- I patientdatasystemet ska åtminstone följande uppgifter alltid antecknas när ett läkemedel förskrivs:
 - den dag då receptet gjorts upp
 - läkemedelspreparatets handelsnamn eller läkemedelssubstansen eller läkemedelssubstanserna
 - styrka och form
 - ordinerad mängd
 - ändamål
 - doseringsanvisning
 - orsak till förbudet om läkemedelsförskrivaren har förbjudit läkemedelsutbyte
 - uppgift om att läkemedlet har förskrivits elektroniskt eller på något annat sätt
 - uppgifter i anslutning till användningen av läkemedlet, till exempel när läkemedlet ska börja användas

Begränsningar i rätten att förskriva läkemedel och förskrivningsvillkor

- Patientdatasystemet meddelar läkemedelsförskrivaren om eventuella begränsningar i rätten att förskriva läkemedel, antingen så att förskrivningen av läkemedel förhindras tekniskt eller så att det kommer ett meddelande om begränsningen i textform.
- När läkaren gör upp ett recept på ett preparat som får förskrivas endast på vissa villkor, får läkaren ett meddelande om förskrivningsvillkoren. Om förskrivningsvillkoren inte uppfylls får läkemedlet inte förskrivas och patienten måste ordinerats något annat ersättande preparat eller hänvisas någon annanstans.

Patienten saknar personbeteckning

- Om patienten saknar officiell personbeteckning, görs recept upp med personens namn och födelsetid.
- En patientanvisning måste alltid skrivas ut till en patient som saknar officiell personbeteckning för att patienten ska kunna hämta ut läkemedlet på apoteket.

Patienten är en bebis utan namn

- I recept till en bebis utan namn rekommenderas förnamn enligt kön, Flicka eller Pojke, och mammans efternamn. När det gäller tvillingar och flera bebisar av samma kön ska de skiljas åt genom att man kallar dem Flickaa och Flickab, respektive Pojkea och Pojkeb och så vidare.

HCI- och narkotikarecept

- När läkaren gör upp HCI- och narkotikarecept ska läkaren göra förfrågan om andra motsvarande recept i Receptcentret. Läkaren får uppgifter om patientens alla recept på HCI- och narkotiska läkemedel jämte expedieringsuppgifter oberoende av eventuella receptförbud.
- I narkotikarecept ska det alltid antecknas hur patientens identitet har fastställts. För att fastställa identiteten duger:
 - pass, körkort, ID-kort, personen är annars känd.

HCI- och narkotikarecept

- Recept på HCI-läkemedel och narkotiska läkemedel får göras upp skriftligt eller som telefonrecept endast:
 - vid tekniska störningar
 - då behovet av läkemedelsbehandling är brådskande och det av exceptionella omständigheter eller av någon annan orsak inte går att göra upp ett elektroniskt recept.
- För narkotikarecept på papper används den separata blanketten för narkotikarecept och orsaken till störningen ska antecknas i blanketten efter doseringsanvisningen.

Förskrivning av läkemedel i särskilda fall

- Det rekommenderas att recept på **apotekstillverkade läkemedel**, dvs. ex tempore-preparat, görs upp i strukturerad form. Även textform får användas.
- Elektroniskt recept får användas för att förskriva **preparat utanför den riksomfattande läkemedelsdatabasen**, med undantag för egentliga läkemedelspreparat med specialtillstånd, eftersom Receptcentret tills vidare inte kan förhindra att recept med specialtillstånd skickas till apoteken.

Förpackning, total mängd eller för viss tid

- När preparat förskrivs i förpackning, i total mängd eller för viss tid antecknas mängden på givna ställen och inte i anslutning till doseringsanvisningen.
- Alternativet **förpackning** ska alltid tillämpas när läkemedlet förskrivs på handelsnamnet.
- Alternativet **total mängd** tillämpas när,
 - man ordinerar läkemedel genom att ange den aktiva substansen
 - man ordinerar preparat som bereds ex tempore
 - man måste förskriva två olika stora förpackningar på samma gång.
- Alternativet **för viss tid** får tillämpas när den dagliga dosen av preparatet varierar avsevärt och den nödvändiga mängden för en viss tid inte går att räkna ut. Detta alternativ väljs också alltid när läkemedel förskrivs i anslutning till dosdispensering.

Strukturerade recept

- Anteckningen om **iterering** ska göras på givna ställen på receptblanketten. Recept som ska förvaras får inte itereras.
- **Förnyelseförbud** ska antecknas på givna ställen på receptblanketten, så anteckningen Ne rep används inte längre.
- **Patientens vikt** ska uppges när patienten är under 12 år.
- **Läkemedelsutbyte**, om läkemedelsförskrivaren förbjuder att läkemedlet byts ut antecknas förbudet på det ställe i receptet som reserverats för läkemedelspreparat och anvisningar om det. Utbyte förbjuds med anteckningen "ej läkemedelsutbyte". Orsaken till förbudet antecknas inte i receptet.

Strukturerade recept

- **Doseringsanvisningen** ska skrivas så utförligt som möjligt och så att patienten förstår den, alltså utan förkortningar. Exempelvis anteckningen D.S. används inte.
När doseringsanvisningen överskrider den dosering som anges i den godkända produktresumén används anteckningen Sic.
Av anvisningen ska det också framgå om läkemedlet används endast vid behov.
Som doseringsanvisning kan man i motiverade situationer också skriva ”Enligt separat doseringsanvisning”, till exempel när det gäller Marevan.
- Uppgift om att det är fråga om ett läkemedel som ordinerats för behandling av en allmänfarlig sjukdom enligt lagen om smittsamma sjukdomar antecknas i på det ställe som angetts för det.

Strukturerade recept

- **Ändamålet** ska alltid anges, om det inte är befogat att lämna bort det. Uppgiften ska antecknas i det avsedda fältet.
- **Separat utredning** ska antecknas på det ställe som är reserverat för den och i den form som FPA anvisat, i annat fall äventyras patientens rätt till FPA-ersättning.
- **Behandling av sjukdom / annat**
- **Exceptionell giltighetstid för ett recept** antecknas om läkaren vill att receptet ska gå att expediera under en tid som avviker från den normala. Recept är i regel i kraft 2 år. Undantaget är recept på HCl- och narkotiska läkemedel samt patientspecifika recept på preparat med specialtillstånd samt biologiska läkemedel för vilka finns en biosimilar, som är i kraft endast ett år.

Strukturerade recept

- I fältet för **meddelande till apoteket** får läkaren skriva hur läkemedlet ska expedieras. Sådan information är till exempel att läkemedlet får lämnas ut först efter ett visst datum, eller till vilken verksamhetsenhet för social- och hälsovård begäran om receptförnyelse bör sändas.

I undantagsfall kan läkaren i fältet skriva information som apoteket ska ge den som hämtar ut läkemedlet (t.ex. begäran om att han eller hon ska ta kontakt), men inga andra vårdrelaterade meddelanden får förmedlas.

I fältet för meddelande till apoteket antecknas också uppgift om trafikolyckor och försäkringsbolag liksom andra motsvarande uppgifter.

Observera att uppgifterna i fältet för meddelande till apoteket inte syns på patientens Mina Kanta-sidor.

Patientanvisning

- När läkemedelsförskrivaren ordinerar ett läkemedel skriver han eller hon ut en patientanvisning och ger den till patienten. En patientanvisning behöver emellertid inte ges om patienten inte befinner sig på läkemedelsförskrivarens mottagning när receptet görs upp eller om det är omöjligt av tekniska skäl att ge en patientanvisning.
- En patientanvisning ska alltid skrivas ut när receptet görs upp för en patient som saknar officiell personbeteckning eller om patienten behöver ett bevis på det förskrivna läkemedlet till exempel för socialväsendet.
- Patientanvisningen underlättar också apoteksbesöket om apoteket inte kommer in i Receptcentret till exempel på grund av en teknisk störning.
- Vid behov kan patientanvisningen skrivas ut från patientdatasystemet inom 12 timmar efter att läkemedlet förskrivits.
- En patient som använder svenska i verksamhetsenheten för social- och hälsovård ska få anvisningen på svenska och en patient som använder finska ska få den på finska.

Sammanställning av recept

- Verksamhetsenheten för social- eller hälsovård skriver ut en sammanställning i regel endast i samband med att patienten besöker mottagningen. Patienten själv eller en person som sköter patientens ärenden med patientens skriftliga samtycke får begära en utskrift av sammanställningen. Som grund för att läsa uppgifterna i Receptcentret antecknas då sammanställning.
- Recept som patienten belagt med förbud syns inte i en sammanställning som skrivs ut inom social- eller hälsovården, men patienten kan själv skriva ut en sammanställning från Mina Kanta-sidor där även recept som berörs av förbud syns.

Kopia för inköp utomlands

- Recept för inköp utomlands lagras normalt i Receptcentret men de kan inte expedieras på apotek i Finland.
- För anskaffningen av läkemedlet får patienten en papperskopia av receptet, som läkaren undertecknar för hand.
- Kopian kan skrivas ut på samma sätt som patientanvisningen inom 12 timmar efter att receptet gjorts upp. Om patienten tappar bort kopian måste receptet makuleras och ett nytt göras upp.
- Det europeiska receptet, som tills vidare finns kvar parallellt, får användas i samma undantagssituationer där det är tillåtet att använda pappers- eller telefonrecept.

Kopia för inköp utomlands

Recept för inköp av läkemedel utomlands innehåller följande begränsningar:

- kan inte förskrivas för viss tid
- kan inte itereras
- med receptet kan inte förskrivas narkotika eller HCl-läkemedel som kräver originalreceptet (läkemedlens HCl-klassificering i Läkemedelsdatabasen är PA eller ZA)
- med receptet kan inte förskrivas blandningar
- receptet kan inte förnyas
- preparatuppgifterna enligt Läkemedelsdatabasen kommer på finska i utskriften.

Med på resan

- Patienten kan begära att få en kopia av expedierade recept för en utlandsresa.
- **En sammanställning av expedierade recept för utlandsresa** kan skrivas ut endast över uppgifter som finns lagrade i Receptcentret. Läkemedelsförskrivaren eller apoteket kan underteckna kopian.
- Patienten ska själv ta redan på vilka tullbestämmelser som gäller på resmålet.

Frågor

1. Patientdatasystemet meddelar att kontakt inte fås med Receptcentret. Läkaren får också information från patientdatasystemets huvudanvändare om kontaktproblem och att situationen är under utredning. Samtidigt meddelas att elektroniska recept inte kan göras upp just nu, utan i enlighet med organisationens anvisningar för störningssituationer ska pappersrecept göras upp. Vad bör läkaren göra?
 - a. Läkaren skriver ut ett pappersrecept och berättar att receptet inte kommer att lagras i Receptcentret
 - b. Läkaren skriver ut ett pappersrecept och berättar att receptet ändras till ett elektroniskt recept på apoteket när störningen är över och att patienten kan läsa uppgifterna om sin medicinering på Mina Kanta-sidor.
 - c. Läkemedlet kan inte förskrivas eftersom Receptcentret inte fungerar.

Frågor

2. Patienten är ett 9-årigt barn, som behöver antibiotika mot en öroninflammation. Är följande doseringsanvisning korrekt? 1 tabl. 2 gånger om dagen under 10 dagar. Vikt 31 kg.
 - a. Korrekt
 - b. Fel

Frågor

3. Patienten ber att få ett lugnande läkemedel, som han säger att har hjälpt honom tidigare. Vad ska läkaren göra då läkaren förskriver ett nytt HCl- eller narkotikarecept?
 - a. Läkaren ska kontrollera patientens övriga HCl- och narkotikarecept jämte expedieringsuppgifter i Receptcentret.
 - b. Läkaren ska läsa patientens riskuppgifter i patientdatasystemet.
 - c. Patientdatasystemet meddelar alltid om patienten redan har någon HCl- eller narkotikamedicinering, så läkaren behöver inte vidta några särskilda åtgärder.

Frågor

4. Till mottagningen kommer en patient som saknar finsk personbeteckning och som behöver medicin. På vilket sätt kan läkemedlet förskrivas?
 - a. I recept används patientens namn och födelsetid. En patientanvisning skrivs ut till patienten.
 - b. Läkemedlet kan inte förskrivas
 - c. Endast ett pappersrecept kan skrivas ut.

Respons

1. b. Vid störningar iakttas organisationens anvisningar för störningssituationer. Pappersrecept ändras till elektroniska recept då störningen är över antingen på apoteket och patienten kan granska uppgifterna om sin medicinering via Mina Kanta-sidor.
2. b. Doseringsanvisningen ska skrivas utan förkortningar och 12-åringens vikt ska antecknas i fältet för vikt.

Respons

3. a. När läkaren ordinerar HCl- och narkotiska läkemedel ska läkaren kontrollera patientens övriga HCl- och narkotikarecept som finns lagrade i Receptcentret.
4. a. I recept används patientens namn och födelsetid, apoteket kan expediera läkemedlet till patienten endast utifrån patientanvisningen.